

ANGOLA OCH FRAMTIDEN

Av Lt. Col. RONALD WARING

Svensk Tidskrift är härmed i tillfälle att låta sina läsare taga del av en annan synpunkt på det aktuella Angolaproblemet än den i Sverige gängse. Författaren, som är irländsk officer, har förvärvat en grundlig kännedom om afrikanska frågor under flerårig verksamhet i brittisk tjänst i bl. a. Kenya och Libyen. Han tjänstgör f. n. som rådgivare vid den portugisiska krigshögskolan.

KAPTEN HENRIQUE GALVAO, som med hjälp av ett band beväpnade kumpaner under så dramatiska former bemäktigade sig lyxkryssaren »Santa Maria» har klart låtit förstå, att hans sjööveri endast var avsett som första steget i en mera omfattande plan. Det andra skulle ha varit att erövra den portugisiska provinsen Angola, och det tredje — att framkalla en revolution på hela den Iberiska halvön. Tillfrågad om vilket slags revolution han åsyftade, säges han ha förklarat, att han inte eftersträvade endast en ny regering, utan en fullständig omstörtning i stil med den som har ägt rum på Cuba. Den beklagliga affären »Santa Maria» är redan utspelad, och under de senaste veckorna har det förekommit

oroligheter i Angola. Det kan därför vara av ett visst intresse för européer, som inte är direkt engagerade i dessa händelser att studera förhållandena i Angola. Vad som händer där kommer sannolikt att påverka förhållanden som ligger oss själva vida närmare.

Ända intill senaste tid har Angola förblivit nästan oberört av den berömda »förändringens vind» som blåser över Afrika. Landet präglas av välstånd och tillfredsställdhet; i olikhet med vad som gäller i så många andra länder i Afrika är relationerna mellan färgade och vita utmärkta. Omkring 4,5 millioner färgade afrikaner lever harmoniskt tillsammans med ungefär 200 000 vita i en atmosfär som är raka motsatsen till *apartheid*. Det finns ingen segregation, afrikanerna använder samma bussar som de vita, samma kaféer, samma butiker, och påträffas överallt på kontoren, i statsförvaltningen, överhuvudtaget i landets ekonomiska och sociala liv. Klassgränser baseras på uppfostran, inte på färg eller religion.

Huvudstaden Luanda, är en ståtlig modern stad, i vilken de gamla portugisiska husen undan för un-

dan ger vika för våra dagars konstruktioner i stål och betong. Luanda har en karaktär av liv, rörelse och välstånd — men också av en viss indolens under den tropiska solen. Utanför staden finns den slum av kåkar och skjul som tycks vara ett oundvikligt bihang till varje afrikansk stad. Det är här det afrikanska befolkningsöverskottet samlas, lockade till staden av utsikterna till högre löner och bättre avancemangsmöjligheter. Det enda man kan säga om Luandaslummen är, att den är avsevärt renare och säkrare än motsvarande på många andra håll i Afrika, och att den sakta men säkert försvinner allteftersom dess innevånare absorberas av de pågående bostadsbyggnadsprogrammen. En skillnad är dock slående: en besökare kan gå omkring i fullständig trygghet, utan att känna något av det rashat som är så framträdande på andra håll i Afrika.

Utanför de större städerna och de vägar som förbinder dem med varandra är kommunikationerna mycket bristfälliga. Provinsen är ungefär lika stor till ytan som en fjärdedel av Europa, och Afrikas solhetta och slagregn förstör vägar- na mycket snabbt; varken pengar eller arbetskraft står till förfogande i den utsträckning som skulle fordras för att bygga och underhålla ett omfattande kommunikationsnät i ett territorium av denna storlek. Icke desto mindre är vägar- na själva nyckeln till provinsens

utveckling, både för att åstadkomma skolor, sjukhus och sociala välfärdsanordningar och för att rycka upp jordbruket och utveckla industrin. Åtskilligt har redan gjorts i detta sammanhang, men mycket återstår ännu att göra.

Det är överflödigt att här räkna upp alla de nya sjukhus och skolor som uppförts, en del utmärkta, andra dessvärre hämmade av en allvarlig brist på tränad personal och teknisk utrustning. På de senaste åren har både industrin och jordbruket utvecklats i en utomordentligt snabb takt, men det finns fortfarande områden som saknar industri och där jordbruket står på en beklämmande primitiv nivå. Bevattningsanläggningar och kraftverksdammar har uppförts, järnvägar och landsvägar har dragits fram genom bushen. Portugiserna har gjort åtskilligt för att öppna och utveckla landet, och anstränger sig intensivt för att göra ändå mera, men uppgiften är gigantisk och kräver pengar, teknisk skicklighet — och tid.

Portugiserna har varit i Afrika länge — i nära femhundra år; de känner den infödda befolkningen och förstår dess problem. Portugiserna tror inte att det är möjligt att brådstörtat genomföra övergången från en primitiv kultur och ett stamsamhälle till en modern ekonomi i en homogen nationalstat. De tror, att om denna procedur skulle forceras, skulle resultatet oundvikligen bli allmän upplös-

ning och en våldsam reaktion mot »västerländska» och »främmande» idéer.

Tidsfaktorn är i själva verket basen för den portugisiska politiken, och också dess allvarligaste svaghet. Det är inte tal om att förbereda Angola för »självständighet», syftet är i stället att få till stånd ett integrerat luso-afrikanskt samhälle med starka ekonomiska och kulturella band till det portugisiska moderlandet, ett samhälle i vilket svart och vitt skulle smälta samman och i vilket ett uppbyggnadsprogram för industrin och jordbruket skulle genomföras parallellt med en förbättring av kommunikationerna och undervisningen. Allt detta skulle kunna genomföras om man fick tid på sig och tillräckligt mycket pengar, arbetskraft och teknisk skicklighet — och det skulle kunna genomföras i en atmosfär av fred och harmoni mellan raserna.

Idén är otvivelaktigt i grunden riktig, och i sinom tid skulle den utan blodsutgjutelse och våld kunna genomföra en förvandling av land och folk. Faran är endast, att den inte tilltalar något av de båda stormaktsblocken, och inte heller de afro-asiatiska nationerna. För Angolas befolkning själv är den portugisiska lösningen säkerligen den bästa. Det finns inga afrikanska politiker eller agitatorer i Angola, möjligen därför att det inte betalar sig. I Kenya t. ex. är politik eller fackföreningsarbete den mest

lukrativa sysselsättning en ung man kan slå sig på. Så är inte fallet i Angola. På det hela taget är innevanarna nöjda med sin situation, och för närvarande helt ointresserade av politik. Landet präglas av framåtskridande och välstånd, ordning och trygghet och frånvaron av rashat. Angoleserna själva önskar inte några radikala förändringar.

Detta är en situation som helt naturligt inte tilltalar kommunistblocket, som kräver omedelbar och fullständig oavhängighet för alla afrikanska stater. Sedan denna oavhängighet genomdrivits, uppmunttrar kommunisterna stamhövdingar och lokalpolitiker av olika slag och erbjuder obegränsad tillförsel av vapen, ammunition, »rådgivare» och propaganda; följderna blir ett tillstånd av anarki eller inbördeskrig, i vilket kommunisterna stöder den som tycks ha största chansen att segra och drar tillbaka sin hjälp åt hans motståndare. På detta sätt har kommunisterna redan uppnått katastrofala inbrytningar bland de nya oavhängiga staterna och kommer utan tvivel att tränga fram än längre inom den närmaste framtiden. Deras syfte är en omstörtning i hela Afrika, och de tycks redan ha målet inom synhåll. En första och nödvändig förutsättning för denna taktik är emellertid »oavhängigheten», som öppnar fället för kommunisternas agenter och propaganda.

Situationen i Angola tilltalar emellertid inte heller västmakterna.

Storbritannien och Frankrike har redan frigivit nästan alla sina koloniala territorier, och de få återstående skall enligt fastslagna tidtabeller inom mycket kort tid gå samma väg. Britter och fransmän är därför uppfyllda av känslan av sin egen storsinnet och av dygdig fasa vid tanken på att inte alla andra har handlat lika ädelt som de. De är också ytterligt angelägna om att försöka hålla kvar dessa nya afrikanska nationer, som förut varit deras kolonier, inom det brittiska samväldets eller den franska gemenskapens ekonomiska ram. Detta medför en nästan ödmjuk redobogenhet att till varje pris söka vara till behag. USA i sin tur är berett att göra praktiskt taget vad som helst för att vinna stöd av de afro-asiatiska folken, och särskilt av de nya staterna i Afrika. Deras röster är av avgörande betydelse i Förenta Nationerna. USA är därför alltid redo att stå till tjänst med lån och tekniskt bistånd av alla slag i syfte att locka bort dessa nationer från kommunistblockets smygande frestelser. Genom att stödja den portugisiska positionen i Angola fruktar amerikanerna att förlora de nya afrikanska staternas beivring, och solidariserar sig därför öppet med kravet på oavhängighet för alla afrikanska territorier som ännu inte »befriats».

De nya afro-asiatiska staternas ledare betraktar Angola och Mozambique som de hatade européernas sista utpost — och dessutom som

ett rikt och lovande fält för utvecklandet av sina personliga ambitioner.

Portugal har förgäves vänt sig till sina egna bundsförvanter för att finna förståelse och sympati. Förgäves har portugiserna påpekat riskerna med oavhängighet till varje pris, — våldsdåd, blodsutgjutelse, stamfejder och misär som så ofta har blivit följden av denna »oavhängighet» — liksom den för var dag alltmer överhängande risken för att Afrika inom en snar framtid förvandlas till en gigantisk kommunistatellit. Ingen vill lyssna på de portugisiska varningarna. Vad som bäst gagnar Angola och dess befolkning — både den svarta och den vita — är en sak av underordnad vikt i maktpolitikens stora spel.

Det är denna situation kapten Galvao och hans lilla skara av malkontenter hoppas kunna dra nytta av. Han vet, att om han skulle kunna sätta sig i besittning av Angola med hjälp av ett litet antal missnöjda vita kolonister och sin internationella brigad av venezolanare, cubaner, brasilianare och spanska kommunister skulle han inhösta applåder från hela kommunistblocket och från de afro-asiatiska staterna, utan att behöva vänta sig någon allvarlig opposition från USA, Storbritannien eller övriga västallierade, det garanterar hans förklaring att han gynnar tanken på ett oavhängigt Angola.

För portugiserna är denna hållning hos deras egna bundsförvanter nästan ofattbar. De är gripna av bitterhet och lättförståelig harm. Portugal är övertygat om att väst-

makterna håller på att slå in ännu en spik i sin egen kista, att den politik de bedriver i Afrika i dag kommer att medföra Europas sammanbrott i morgon.